

Sabina Hendry-Caduff da Cavorgia

*1917 †2006

bb-Las uclivas giudvart vegnan vitas ed ils vitgs muntagnards han da sesfar per mantener la populaziun. La mort da nos seniors fa lartg, era sch'ella sauda tier nies da viver sco il proverbi di: Tgi che ha la veta ha era la mort. Piarder ils geniturs fa meinsvart vit e mal e sche omisdus van en cuort temps in suenter l'auter mauncan ei pir che mai. Aschia havein nus satrau avon dus meins Gaudenz Hendry da Cavorgia ed ussa ei sia dunna Sabina suandada el. Tgeua e ruasseivla eis ella vivida e tgeua ei ella ida.

En ina brev dil mars 1925 scriva Gion Battesta Berther a ses parents a Falera denter auter: «Nus havein tscheu in malsaun onn. Havein giu questa jamna treis baras. In cusrin da mia dunna havein nus satrau sonda. Ha schau anavos sia dunna cun 8 affons. Ils dus gronds, schumellins, ein stai 5 onns a scola ed igl avrel ha la dunna aunc da mirar a vegnend in auter». Cheu setracta ei dil bab e dalla mumma da Sabina. Il bab ei morts dalla grippa che furiava quels onns en l'Europa. Tgei criu e dir destin ei quei stau per las famiglias. Temps che han pretendiu dapli che quei che biars eran el cass da supportar. Ha la cardientscha gidau, ein ils convischins segidai, ein ins stai schi dirs e ha ruis atras? Igl ei grev da saver giudicar co quellas generaziuns han dau il damogn ed els pon restar en tuts graus exempels per nus.

La Sabina Hendry-Caduff ei naschida a Rueras en casa sil Crest. Ei era igl onn 1917 e l'emprema uiara mundiala furiava. Treis frars eran naschi avon ella. Treis soras ed in frar ein aunc naschi suenter ella. Sia mumma derivava dalla biala Val Medel ed haveva maridau Leci Antoni Caduff. La mumma ed ils fargliuns han purtau la crusch dalla mort dil mariu e bab. La veta ei ida vinavon e per buca stuer ir sutsura ha ei giu num luvrar. Pign e grond ei segidaus nua ch'igl ei stau da basegns. Suenter il temps da scola ei la Sabina serendida sco fumitgasa. Per emprender empau il lungatg tudestg e saver gudignar entgins raps ha ella era giu ina plazza per pli liung temps a Lucerna sin in bein puril. Ei sto esser stau ina buna plazza, ina plazza sur la quala Sabina raschunava adina bugen puspei. Ella ei stada appreziada leu ed era sesentida da casa.

Returnada a casa segida ella cun la mumma a casa ed empau lavur en l'ustria dalla Posta a Rueras. Igl onn 1943 marida ella Gaudenz Hendry da Cavorgia nua ch'els secasan. Disada da viver sempel eis ella era buca senuspida da serender da l'autra vart dil Rein ella ucliva da Cavorgia. La famiglia ei carschida ils onns vegnents. Siat affons, il plascher e legria dils geniturs, han dau veta en casa e sin la prada. Malgrad tutta truscha ch'ina mumma da quels onns ha giu, ha ella mai schau muncar enzatgei. Ella ha adina priu peda per tuts e tedlau e dau plaid e cussegli sin tontas e tontas damondas. Gie, e sch'ins astga numnar il teisser siu hobbi, quel ha ella adempliu en bia bialas uras ferton ch'ils affons fagevan termagls e giugs entuorn il taler e davos pegna.

E sco igl ei en la veta: ils affons creschan e van viadora el mund: «Vaises quitau e mai ain num da Diu». Ina buna devisa che ha gidau geniturs e dau curascha als affons. Quels ein adina puspei vegni bugen a casa. Igl emprem mo per midar valischa. Mo pli tard era cun partenaris e cun las atgnas famiglias. La meisa ei mai stada vita ni memia pintga. Entupavan ins inagada il Gaudenz ni sia dunna havev'ej adina num: «No se a baiba in caffè». Ei vegneva surviu da cor ed ils interessants discours fagevan daventar las uras cuortas.

Sils onn ein las forzas vegnidias pli scartas. Els dus ein sedistaccal plaunsiu dil puresser. In tschuppel onns han els fatg da dar il damogn persuls a casa. Las spassegiadas giun caplutta da sogn Leci ni enta Clavau e sin mises fageva il temps empau pli cuort. Igl atun 2002 serendan els ensemen ella casa sogn Vigeli a Sedrun. Igl ei buca stau in lev pass, denton la sanadad ha buca schau in'autra letga. Els han giu la caschun da saver guder cheu denter ils auters cussadents lur sera dalla veta. Tochen ch'il Gaudenz ei spartius tut anetg. Entuorn la Sabina eis ei aunc vegniu pli quiet ed en strusch dus meins eis ella suandada siu mariu.

Sco Vic Hendry ha giu scret el necrolog dil Gaudenz: «Da trer ensemen ina veta da bunamein navonta onns dess ei da dir in entir tschuat». Gie, e cura che la veta d'in carstgaun ei ida alla fin, ed ins emprova da far entgins patratgs, mauncan savens ils plaids leutier. Ton dess ei da dir, nos cors ein empleni e tuttina vits. Sentiments da tristeza, sentiments d'engrazievladad, regurdientschas, schabetgs, schatgs ord la veta, sentupadas e tocca da discours sederscha sur ins en. Quei che nus savein far ei da mantener nos cars en buna memoria, esser engrazieivels per nos geniturs. Dar vi navon il bien ch'els han dau a nus. Saver emblidar ed era perdunar quei ch'ei forsa buca gest reussiu. Prender els sco exempels per nossa veta. Ed aschi ditg sco els restan aschia en nossa memoria vivan els vinavon. E nies pli davos salid alla defuncta Sabina possi esser: Stai cun Diu e sin seveser.